

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Л. В. Межевська, Р. В. Карпенко

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

для студентів денної та заочної
форм навчання

Дніпро
2022

УДК 349.41
М 13

*Рекомендовано до друку
навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
протокол №4 від 14 грудня 2022 року*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Обушенко О. М. – в.о. начальника управління по роботі з персоналом центрального органу управління Служби судової охорони, доктор юридичних наук, професор;

Перемітько С. В. – сертифікований інженер-землевпорядник.

Межевська Л. В., Карпенко Р. В.

М 13 Земельне право : навч. метод. посібник для студ. денної та заоч. форм навч. / Л. В. Межевська, Р. В. Карпенко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 52 с.

ISBN 978-617-8035-32-7

Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до вимог державних освітніх стандартів для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за спеціальністю 081 «Право», та викладачів закладів вищої освіти.

У посібнику представлені теми лекційних занять, плани практичних занять, ситуаційні завдання, для вирішення яких студенти повинні використовувати набуті теоретичні знання з дисципліни «Земельне право» у поєднанні з нормами законодавства України.

Автори:

Межевська Л.В. – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Карпенко Р.В. – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

ISBN 978-617-8035-32-7

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Обсяг навчальної дисципліни	10
Теми лекційних занять	11
Плани практичних занять	21
Практичні завдання	23
Питання для підсумкового контролю	41
Завдання для самостійної роботи	42
Завдання для індивідуальної роботи	43
Шкала та критерії оцінювання успішності навчання	43
Форма підсумкового контролю успішності навчання	47
<i>Рекомендована література</i>	47

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Земельне право є самостійною галуззю національного права України, якій притаманні власний предмет, методи й система правового регулювання.

Земельне право України – це сукупність земельно-правових норм, що на засадах юридичної рівності форм власності на землю регулюють земельні відносини з метою її раціонального використання та охорони.

Земельне право як навчальна дисципліна спрямоване на науково-методичне забезпечення вивчення земельного права у закладах вищої освіти, сприяння засвоєнню здобувачами основ земельного права, формування вміння реалізувати норми земельного права на практиці.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Земельне право» має такі складові:

навчальна – приватне забезпечення всебічної підготовки фахівців-юристів освітнього ступеня «бакалавр» шляхом набуття здобувачами вищої освіти знань щодо специфіки правового регулювання суспільних відносин, що формуються у сфері раціонального використання та охорони земель і складають предмет земельного права; а також набуття здобувачами вищої освіти практичних умінь та навичок у сфері тлумачення, реалізації, застосування норм земельного права;

розвиваюча – засвоєння здобувачами вищої освіти форм, способів, засобів, прийомів, методів наукового та практично орієнтованого мислення, пов'язаного із професійно-юридичним опануванням теоретичного та нормативно-правового матеріалу галузі земельного права;

виховна – приватне забезпечення становлення позитивно орієнтованої особистості фахівців-юристів освітнього ступеня «бакалавр» шляхом засвоєння ними основних морально-правових ідеалів українського суспільства, підтримання і розвиток у здобувачів вищої освіти таких позитивних моральних якостей, як справедливість, чуйність, відданість принципам свободи, верховенства права та іншим, нетерпиме ставлення до будь-яких порушень законності, патріотизм, прагнення постійно підвищувати рівень власного професійного, морально-вольового, ділового, особистісного розвитку тощо.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є доповнення теоретичних знань із правознавства, що дає можливість

сформувати більш повне уявлення про національну правову систему та взаємозв'язок між різними галузями права. Знання із земельного права мають важливе значення для земельного, цивільного, кримінального та адміністративного судочинства тощо.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

1) на поняттєвому рівні теоретичні та доктринальні положення теорії земельного права;

2) на фундаментальному рівні: історію становлення та розвитку земельно-правової науки та земельного законодавства; парадигму та методологію земельного права;

3) на практично-творчому рівні: методику вирішення практичних завдань із земельного права;

вміти:

1) на репродуктивному рівні: відтворювати основні поняття та конструкції земельного права; вирішувати тести та виконувати індивідуальні завдання;

2) на алгоритмічному рівні: застосовувати загальні та спеціальні алгоритми аналізу інститутів земельного права, самостійно працювати з нормативно-правовими актами;

3) на евристичному рівні: аналізувати положення та інститути земельного права; використовувати дані науки земельного права для вирішення професійних завдань, оволодіти основними навичками практичного використання норм земельного законодавства;

4) на творчому рівні: вичерпно, логічно і творчо викладати інформацію в усній і письмовій формі; ґрунтовно висловлюватися та дискутувати, використовуючи при цьому теоретичний матеріал з земельного права.

Загальні компетентності:

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3 – Знання та розуміння предметної області, розуміння професійної діяльності.

ЗК4 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК3 – Повага до честі й гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їхньої правової природи.

СК8 – Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування

норм матеріального і процесуального права.

СК11 – Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12 – Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13 – Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14 – Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15 – Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16 – Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їхнього правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздальгідь

невідомих умов та обставин.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення

Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи

відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і

самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також

міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як

усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики

доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Пререквізити. Навчальний курс «Земельне право» вивчається у логічному взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами. Для вивчення навчальної дисципліни «Земельне право» необхідне попереднє засвоєння таких навчальних дисциплін: «Теорія держави та права», «Конституційне право».

Постреквізити. Засвоєння навчальної дисципліни «Земельне право» є необхідною передумовою успішного опанування студентами таких дисциплін та спецкурсів: «Цивільний процес», «Господарське право», «Аграрне право», «Екологічне право», «Міжнародне приватне право», «Право інтелектуальної власності», «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності» та інших приватноправових дисциплін.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Земельне право»:

Соціально-гуманітарна ерудованість:

Вміти відтворювати основні поняття та конструкції проблем застосування земельного законодавства; здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті актуальних проблем охорони й захисту земельних прав і демонструвати власне бачення шляхів їх розв'язання.

Вміти формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу теоретико-правової проблеми у сфері земельних правовідносин.

Знати, як оцінювати недоліки та переваги аргументів, аналізуючи відому проблему права на землю.

Дослідницькі навички:

Вміти аналізувати положення та інститути застосування охорони й захисту земельних прав; визначати зміст відносин застосування земельного законодавства; давати вірну юридичну кваліфікацію означеним фактичним відносинам; тлумачити чинне законодавство, а так само і локальні нормативні акти; застосовувати чинне законодавство; виступати експертом та консультантом у навчанні інших; розробляти проекти процедурних, процесуальних та інших юридичних документів.

Комунікація:

Вміти вільно спілкуватися державною мовою, володіючи інструментарієм із даної тематики.

Знати, як володіти базовими навичками риторики при висвітленні теоретико-правових аспектів у сфері земельних правовідносин.

Вміти тлумачити чинне законодавство, а так само і локальні нормативні акти; застосовувати чинне законодавство; виступати експертом та консультантом у навчанні інших;

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій:

Вміти працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань із земельної проблематики.

Вміти пояснювати й доносити до респондента інформацію з земельної проблематики зрозуміло і доступно.

Праворозуміння:

Вміти пояснювати соціально-правову природу та зміст основних процесів правозастосування у сфері земельних правовідносин.

Знати, як виявляти знання і розуміння актуальних проблем охорони та захисту прав на землю.

Вміти демонструвати необхідні знання і розуміння сутності та змісту основних правових інститутів земельного права.

Правозастосування:

Вміти застосовувати загальні та спеціальні алгоритми інститутів земельного законодавства при розгляді проблем охорони й захисту майново-земельних прав.

Вміти надавати правові консультації щодо практики застосування охорони та захисту майново-земельних прав при зверненні громадян з питань порушення їхніх прав.

Навчально-методичні рекомендації до семінарських та практичних занять із навчальної дисципліни «Земельне право» розраховані на здобувачів вищої освіти денної форми навчання навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (14 годин лекцій; 14 годин семінарських занять; 10 годин практичних занять; 78 годин індивідуальної та самостійної роботи).

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»

Освітній ступінь: перший (бакалаврський). Спеціальність: 081 Право

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Загалом	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Предмет, принципи і система земельного права	18	6	2	2	2	12
2.	Право власності на землю	18	6	2	2	2	12
3.	Право землекористування та його види. Поняття і зміст правової охорони земель	18	6	2	2	2	12
4.	Склад та цільове призначення земель	18	6	2	2	2	12
5.	Набуття і реалізація права на землю	18	6	2	2	2	12
6.	Управління у галузі використання та охорони земель	16	6	2	2	2	10
7.	Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства	14	4	2	2	2	8
	Разом за семестр	120	40	14	14	14	78
	Форма підсумкового контролю	Залік					

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА № 1. ПРЕДМЕТ, ПРИНЦИПИ І СИСТЕМА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

План:

1. Поняття земельного права.
2. Предмет земельного права.
3. Методи регулювання земельно-правових відносин.
4. Принципи земельного права.
5. Об'єкт і суб'єкт земельних правовідносин.
6. Система земельного права, його співвідношення з іншими галузями права.
7. Поняття та особливості джерел земельного права.
8. Класифікація джерел земельного права.

ОПИС ТЕМИ

Земельне право України являє собою самостійну галузь права національного права України, якій притаманні власний предмет, методи і система правового регулювання. Земельне право України – це сукупність земельно-правових норм, що на засадах юридичної рівності форм власності на землю регулюють земельні відносини з метою її раціонального використання та охорони.

Поняття земельного права: це самостійна галузь права, що являє собою систему правових норм, котрі регулюють земельні відносини з метою забезпечення раціонального використання земель, їх охорони від негативного впливу, захисту прав громадян та юридичних осіб на землю і додержання встановленого правопорядку в галузі земельних правовідносин.

Предметом земельного права є суспільні відносини, зумовлені особливими властивостями землі як об'єкта суспільних відносин у тій частині, у якій вони регулюються нормами земельного права. У ч. 1 ст. 2 Земельного кодексу України (ЗКУ) земельні відносини визначені як «суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею», тобто відносини власності на землю.

Принцип цільового і раціонального використання земель пронизує зміст усіх інститутів земельного права. Цільове призначення земель – це встановлені законодавством порядок, умови та межі

експлуатації (використання) земель для конкретних цілей відповідно до категорій земель, що мають особливий правовий режим. До спеціальних принципів земельного права також належать: принцип встановлення особливого правового режиму; принцип здійснення контролю за використанням та охороною земель; принцип платності; принцип пріоритету сільськогосподарського використання земель та їх охорони.

Під **системою земельного права** розуміється внутрішня структура його правових інститутів, кожний із яких складається з груп юридичних норм, що регулюють однорідні земельні відносини.

Земельне право як складова частина системи права України щільно пов'язана з іншими галузями вітчизняної системи права. При цьому воно відрізняється тим, що певні галузі права визначають фундаментальні засади для земельного права. Для інших суспільних відносин, що врегульовані відповідними галузями права, земельне право має основоположне значення, коли вони впливають із відносин, пов'язаних із використанням та охороною земельних ресурсів, зокрема природоохоронних, підприємницьких тощо.

Під **джерелами земельного права** слід розуміти прийняті уповноваженими державою органами нормативно-правові акти, що містять правові норми, котрі регулюють суспільні земельні відносини відповідно до земельної політики держави.

ТЕМА № 2. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ

План

1. Конституційні засади права власності на землю.
2. Поняття та зміст права власності на землю.
3. Об'єкти та суб'єкти права власності на землю.
4. Форми права власності на землю.
5. Підстави виникнення та припинення права власності.
6. Обмеження права власності на землю.

ОПИС ТЕМИ

Конституційні засади права власності на землю. Конституцією України визначено, що кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону.

Поняття та зміст права власності на землю – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками. Право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України, ЗКУ, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

Згідно з ч. 1 ст. 78 ЗКУ, право власності на землю – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками.

- **Право володіння** надає власнику можливості здійснювати господарське «панування» над земельною ділянкою і поширювати свою владу на всіх інших осіб, усуваючи їх від привласнення її корисних властивостей. Таким чином, визначення права володіння містить у собі два критерії – фактичний та вольовий. Фактичний критерій – це фактична можливість мати річ під своїм пануванням, а вольовий критерій – це усвідомлення можливості й бажання панувати над річчю у власних інтересах.

- **Право користування** становить визнані законом можливості здобуття власником земельної ділянки її корисних властивостей для задоволення власних матеріальних потреб за допомогою одержання плодів і доходів у результаті її господарської експлуатації та реалізації інших інтересів. Традиційним і найбільш визнаним є підхід, за яким право користування розглядається як юридично забезпечена можливість застосовувати корисні властивості речі.

- **Право розпорядження** полягає у визнанні за власником і гарантованості законом можливості вчинення відповідних дій, спрямованих на встановлення правової належності та визначення юридичної «долі» земельної ділянки. Право розпорядження земельними ділянками розглядається як юридично забезпечена можливість визначати подальшу долю речі шляхом вчинення щодо неї юридичних актів.

Об'єкти та суб'єкти права власності на землю. Відповідно до Основного закону України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, розташовані в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Суб'єктами права власності на землю (земельну ділянку) є фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади. Іноземці, особи без громадянства можуть набувати право власності на землю (земельні ділянки) відповідно до закону.

Форми права власності на землю. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

Підстави виникнення та припинення права власності. Громадяни України набувають права власності на земельні ділянки на

підставі:

- придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
- безоплатної передачі із земель державної і комунальної власності;
- приватизації земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування.

Підстави припинення права власності:

- добровільна відмова власника від права на земельну ділянку;
- смерть власника земельної ділянки за відсутності спадкоємця;
- відчуження земельної ділянки за рішенням власника;
- звернення стягнення на земельну ділянку на вимогу кредитора.

Обмеження права власності на землю – це покладений обов'язок на власника чи землекористувача земельної ділянки утримуватися від певних дій щодо даної земельної ділянки, а обтяження земельної ділянки – це обов'язок вчинити певні дії.

ТЕМА № 3. ПРАВО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ. ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Поняття і зміст права землекористування.
2. Види права землекористування.
3. Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета і завдання.
4. Загальні засади та особливості охорони земель.

ОПИС ТЕМИ

Право користування земельною ділянкою – це юридично забезпечена можливість суб'єкта здійснювати господарське та інше безпосереднє використання земельної ділянки з метою отримання доходів та інших благ матеріального та нематеріального характеру від корисних властивостей землі. Землекористування – це суб'єктивне право конкретної особи, що набувається у встановленому порядку та гарантується державою. Зміст права землекористування складається з двох елементів: права володіння і права користування.

Відповідно до ст. 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною

держави. Це положення Основного закону держави зображено і деталізовано в Законі України «Про охорону земель» та інших актах земельного законодавства. Згідно зі ст. 162 ЗКУ та ст. 1 Закону України «Про охорону земель» охорона земель включає систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Її основне завдання полягає в забезпеченні збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей землі.

ТЕМА № 4. СКЛАД ТА ЦІЛЬОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Склад земель.
2. Категорії земель.
3. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок.
4. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

ОПИС ТЕМИ

До земель України належать усі землі в межах її території, у тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, котрі за основним цільовим призначенням поділяються на категорії. Категорії земель України мають особливий правовий режим. Україна за межами її території може мати на праві державної власності земельні ділянки, правовий режим яких визначається законодавством відповідної країни. Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

- землі сільськогосподарського призначення;
- землі житлової та громадської забудови;
- землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- землі оздоровчого призначення;
- землі рекреаційного призначення;

- землі історико-культурного призначення;
- землі лісогосподарського призначення;
- землі водного фонду;
- землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Цільове призначення земельної ділянки – це її використання за тим призначенням, що визначене на підставі відповідної технічної документації із землеустрою та чинного законодавства. Згідно зі ст.20 ЗКУ при встановленні цільового призначення земельних ділянок здійснюється віднесення їх до певної категорії земель та виду цільового призначення. При зміні цільового призначення земельних ділянок здійснюється зміна категорії земель та/або виду цільового призначення.

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель, відповідно до ст. 21 ЗКУ, є підставою для:

- визнання недійсними рішень органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам;
- визнання недійсними угод щодо земельних ділянок;
- відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною;
- притягнення до відповідальності, згідно із законом, громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

Відповідно до п. «а» ч. 1 ст. 143 ЗКУ використання земельної ділянки не за цільовим призначенням тягне за собою примусове припинення прав на земельну ділянку (як власності, так і користування) у судовому порядку.

ТЕМА № 5. НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

План

1. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами.
2. Підстави набуття права на землю із земель державної та комунальної власності.
3. Порядок передачі земельних ділянок в оренду.
4. Виникнення права на земельну ділянку.
5. Оформлення речових прав на земельну ділянку.

ОПИС ТЕМИ

Конституцією України визначено, що кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону.

Громадяни та юридичні особи набувають право власності та право користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться в разі:

- приватизації земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян;
- одержання земельних ділянок унаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;
- одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації.

Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування шляхом укладення договору оренди земельної ділянки. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, здійснюється за договором оренди між власником земельної ділянки і орендарем.

Право власності та право постійного користування на земельну ділянку виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації. Право на оренду земельної ділянки виникає після укладення договору оренди і його державної реєстрації. Право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою посвідчується державними актами. Право оренди землі оформляється договором, який реєструється відповідно до закону.

ТЕМА № 6. УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць.
2. Планування використання земель.
3. Землеустрій.
4. Контроль за використанням та охороною земель.
5. Моніторинг земель.
6. Державний земельний кадастр.
7. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.
8. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

ОПИС ТЕМИ

Управління у сфері використання та охорони земель слід розглядати як організаційно-правову діяльність уповноважених органів щодо забезпечення раціональної та ефективної експлуатації земель усіма суб'єктами господарювання у межах, визначених земельним законодавством України. Питання встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних утворень регулюються Главою 29 ЗКУ. Згідно з нормою ст. 173 ЗКУ межа району, села, селища, міста, району у місті – це умовна замкнена лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району, села, селища, міста, району у місті від інших територій. Межі району, села, селища, міста, району у місті встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць. Проекти землеустрою щодо зміни меж населених пунктів розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів. Згідно з нормою ст. 46 Закону України «Про землеустрій» для встановлення або зміни меж адміністративно-територіальних одиниць розробляються проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж сіл, селищ, міст розробляються за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж

адміністративно-територіальної одиниці підлягає погодженню сільськими, селищними, міськими, районними радами, районними державними адміністраціями, за рахунок території яких планується здійснити розширення її меж. У разі розширення меж населеного пункту за рахунок території, що не входить до складу відповідного району, або якщо районна рада не утворена, проекти погоджуються з обласною державною адміністрацією.

Рішення про встановлення (зміну) меж адміністративно-територіальних одиниць є одночасно рішенням про затвердження проектів землеустрою щодо їх встановлення (зміни).

Відомості про встановлення (зміну) меж адміністративно-територіальних одиниць вносяться до Державного земельного кадастру. Відомості про встановлені (змінені) межі адміністративно-територіальних одиниць зазначаються у витязі з Державного земельного кадастру, який безоплатно видається відповідній сільській, селищній, міській, районній, обласній раді. Відповідно до ч. 8 ст. 21 Закону України «Про Державний земельний кадастр» відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць вносяться до Державного земельного кадастру на підставі проектів землеустрою щодо встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць.

Згідно з нормою п. 8 розділу VII Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Державний земельний кадастр» відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць, що були встановлені до набрання чинності Законом України «Про землеустрій», вносяться до Державного земельного кадастру на підставі проектів формування території і встановлення меж сільських, селищних рад.

Відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць, що були встановлені до набрання чинності Законом України «Про землеустрій», вносяться до Державного земельного кадастру на підставі проектів формування території і встановлення меж сільських, селищних рад.

ТЕМА № 7. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

План

1. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
2. Недійсність угод щодо земельних ділянок.
3. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок.

ОПИС ТЕМИ

Згідно з ч. 1 ст. 211 ЗКУ громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за вчинені земельні правопорушення. Відповідно до ст. 211 ЗКУ-громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за такі порушення:

- укладення угод із порушенням земельного законодавства;
- самовільне зайняття земельних ділянок;
- псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами;
- розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель;
- невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням;
- порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;
- знищення межових знаків, пошкодження або знищення геодезичних пунктів Державної мережі та геодезичних мереж спеціального призначення;
- приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок;
- непроведення рекультивациі порушених земель;
- знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень;
- порушення умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту;
- відхилення від затверджених у встановленому порядку проєктів землеустрою;
- ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них;
- порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок.

Положення ст. 212 ЗКУ визначають, що самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА № 1. ПРЕДМЕТ, ПРИНЦИПИ І СИСТЕМА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

План

1. Поняття земельного права.
2. Предмет земельного права.
3. Методи регулювання земельно-правових відносин.
4. Принципи земельного права.
5. Об'єкт та суб'єкт земельних правовідносин.
6. Система земельного права, його співвідношення з іншими галузями права.
7. Поняття та особливості джерел земельного права.
8. Класифікація джерел земельного права.

ТЕМА № 2. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ

План

1. Конституційні засади права власності на землю.
2. Поняття та зміст права власності на землю.
3. Об'єкти та суб'єкти права власності на землю.
4. Форми права власності на землю.
5. Підстави виникнення та припинення права власності.
6. Обмеження права власності на землю.

ТЕМА № 3. ПРАВО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ. ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Поняття і зміст права землекористування.
2. Види права землекористування.
3. Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета і завдання.
4. Загальні засади та особливості охорони земель.

ТЕМА № 4. СКЛАД ТА ЦІЛЬОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Склад земель.
2. Категорії земель.
3. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок.
4. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

ТЕМА № 5. НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

План

1. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами.
2. Підстави набуття права на землю із земель державної та комунальної власності.
3. Порядок передачі земельних ділянок в оренду.
4. Виникнення права на земельну ділянку.
5. Оформлення речових прав на земельну ділянку.

ТЕМА № 6. УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

План

1. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць.
2. Планування використання земель.
3. Землеустрій.
4. Контроль за використанням та охороною земель.
5. Моніторинг земель.
6. Державний земельний кадастр.
7. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.
8. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.

ТЕМА № 7. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

План

1. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
2. Недійсність угод щодо земельних ділянок.
3. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

№1

Сільська рада прийняла рішення, яким було вилучено для будівництва торговельного центру земельні ділянки у власника Котенко (ділянка для ведення особистого селянського господарства) та землекористувача Симоненко (ділянка ріллі). Даним рішенням зазначених осіб було зобов'язано звільнити земельні ділянки протягом місячного терміну. Заподіяні збитки наведеним особам постановлено відшкодувати виходячи з нормативної оцінки вилучених земельних ділянок.

Отримавши таке рішення, мешканці звернулися до Вас із проханням надати консультацію з приводу законності дії ради, враховуючи той факт, що про вилучення земельних ділянок раніше вони не попереджалися.

Який порядок вилучення земельних ділянок для суспільних потреб? Проаналізуйте дії ради. Як можна захистити права мешканців?

№2

Громадянка Лопухіна на власній присадибній ділянці звела будівлю з фундаментом, пристосовану під теплицю для вирощування овочів, та встановила торговельний кіоск для їх продажу. Під час проведення перевірки старший державний інспектор із використання та охорони земель склав протокол про притягнення громадянки до відповідальності у вигляді штрафу за використання земельної ділянки не за цільовим призначенням та за самочинне будівництво. Крім того, попередив громадянку Лопухіну про те, що у випадку неусунення зазначених порушень її позбавлять права власності на земельну ділянку.

Громадянка Лопухіна оскаржила постанову державного інспектора про притягнення її до відповідальності у суді. Вона вважає, що як власниця має право будувати на земельній ділянці.

Чи мають місце в такому випадку порушення земельного законодавства?

Як вирішити справу?

№3

Громадянин Лохно взяв в оренду земельну ділянку сільськогосподарського призначення площею 2 га для вирощування пшениці. За 3 роки якість земель погіршилася, врожай пшениці поменшав, і громадянин Лохно вирішив віддати земельну ділянку в суборенду для садівництва. Разом із громадянином Максимовим підготували договір суборенди, проте міська державна адміністрація відмовила їм у реєстрації цього договору.

Чи законне рішення державної адміністрації?

Визначте коло правовідносин.

№4

До місця будівництва електричної підстанції за згодою управління залізничного транспорту було проведено під'їзні лінії. З метою безпечної експлуатації локомотивів начальник управління дав розпорядження про відведення смуги шириною 120 м з обох боків залізничної колії від місця будівництва електричної підстанції до м. Уланівка довжиною 45 км.

У процесі встановлення розмірів смуги відведення працівником залізничного транспорту було встановлено, що за наказом начальника «Укренерго», у розпорядженні якого знаходиться електрична підстанція, у межі смуги відведення завершується будівництво житлового масиву для обслуговування персоналу підстанції.

Ці факти були доведені до відома районної ради для прийняття відповідного рішення.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи мають місце в такому випадку порушення земельного законодавства?

Вирішити справу.

№5

У межах берегової смуги р. Сура в межах с. Аполонівка агрофірма «Лани» почала будівництво птахоферми, овочесховища та цеху з виготовлення вина і соків.

Управління річкового пароплавства звернулося до обласної держадміністрації зі скаргою на дії агрофірми, вважаючи, що вона порушує право відомства на використання земель берегової смуги для потреб, пов'язаних із судноплавством.

На засіданні обласної держадміністрації президент агрофірми зауважив, що зазначені землі передані у приватну власність за рішенням сільської ради. Крім того, агрофірмі видано державний акт, що засвідчує право приватної власності, а тому агрофірма, як власник землі, розпочала це будівництво на землях, які їй належать.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи мають місце в такому випадку порушення земельного законодавства?

№6

Громадянин К. запропонував своєму сусідові П. зрізати гілки з дерев, що звисають на земельну ділянку Кушніра, мотивуючи це тим, що дерева затіняють частину його земельної ділянки. Той відмовився це зробити, після чого К. сам зрізав гілки дерев, що звисають. П. звернувся до суду щодо неправомірних дій К.

Класифікуйте зазначені дії.

і Як має бути вирішена ця справа?

№7

У зв'язку з розвитком міжнародних зв'язків облдержадміністрація прийняла рішення про розширення меж території аеропорту обласного центру і встановлення нових міжнародних авіаліній. Збільшення території аеропорту передбачається за рахунок земель сільськогосподарського акціонерного товариства та полігона військової частини.

Військова частина не заперечувала проти зміни меж землекористування за умови, що буде збережено всі її навігаційні споруди, лінію телефонного зв'язку та електропередач, або ж вони будуть перенесені на нову територію у розмірах, визначених законодавством.

Однак департамент авіаційного транспорту не погодився на збереження зазначених споруд і комунікацій, вважаючи, що це перешкоджатиме навігаційній роботі авіаційного транспорту.

Командир військової частини звернувся з позовом до господарського суду про захист своїх земельних прав.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

№8

Громадянин с. Петриківка незаконно вирубав ялинку у лісовому розсаднику.

Яка відповідальність передбачена за ці дії?

№9

На підставі рішення місцевої держадміністрації юридичній особі було надано в користування земельну ділянку для будівництва тваринницької ферми з відгодівлі худоби, проте попередньо не було складено проєкт відведення земельної ділянки.

Чи законне це рішення?

Який порядок складання проєкту відведення земельної ділянки передбачено ЗКУ?

№10

Член садівничого кооперативу громадянка Іщенко вирішила побудувати на земельній ділянці, що належить їй на праві приватної власності, літню кухню. Оскільки на своїй земельній ділянці громадянка Іщенко вирощувала рідкісні квіти, вона звернулася з пропозицією щодо встановлення земельного сервітуту—терміном на 2 роки, з метою складування будівельних матеріалів, до свого сусіда, громадянина Волощука. Той відмовився від укладання такого договору.

Громадянка Іщенко звернулася з позовом до суду щодо встановлення земельного сервітуту в судовому порядку на земельній ділянці свого сусіда.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Який порядок встановлення земельних сервітутів?

Чи підлягає позов задоволенню?

№11

Місцева рада передала земельну ділянку площею 0,10 га в оренду АТ «Світоч» на 10 років для обслуговування технічного обладнання, що перебуває на цій ділянці. АТ «Світоч» самовільно побудувало на цій ділянці будівлю і звернулося до суду з вимогою про визнання права власності на самовільно зведену будівлю.

Дайте правову оцінку ситуації та зробіть висновок.

№12

Іванов виявив на ділянці Петренка скарб, який є пам'яткою історії. Петренко про знахідку скарбу нічого не знав і не давав згоди на його пошуки.

Хто в цьому випадку набуває право власності на скарб і хто отримає винагороду?

№13

Між господарями двох сусідніх земельних ділянок виникла суперечка стосовно плодівих дерев вишні й абрикоси, що росли на межі. Громадянин Кононенко не дозволяв збирати врожай громадянину Максимову мотивуючи це тим, що він власноруч саджав ці дерева на межі. Громадянин Максимов звернувся до сільської ради з проханням вирішити суперечку, а саме, чи має він право на збір урожаю з дерев, що ростуть на межі.

Чи мають місце в такому випадку порушення земельного законодавства?

Як вирішити справу?

№14

На загальних зборах садівницького товариства «Сади» було розглянуто питання щодо притягнення до відповідальності члена товариства громадянина П., який не використовував власну ділянку. У зв'язку з чим ділянка заросла трав'янистою рослинністю, що негативно впливає на розвиток культурних рослин, призводить до поширення шкідників і хвороб, котрі розповсюджуються на сусідні ділянки. Громадянин П. заявив, що він використовує власну ділянку для відпочинку, крім того, він є власником ділянки та у праві використовувати її на власний розсуд.

Чи передбачена відповідальність за дії громадянина П.?

Дайте визначення поняття земельного правопорушення.

№15

Громадянин села Широке незаконно вирубав дерево у межах лісосмуги.

Яка відповідальність передбачена за ці дії? Вирішіть справу.

№16

Селищна рада прийняла рішення про передачу двох земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземному громадянину К. для влаштування мисливського господарства. Також частина земель сільськогосподарського призначення рішенням ради була вилучена у власників та переведена до мисливського фонду.

Прокурор області опротестував рішення ради як таке, що суперечить нормам ЗКУ щодо заборони передачі у власність іноземцям земельних ділянок.

Вирішити справу. Який порядок зміни цільового призначення земель?

Визначити, які порушення чинного законодавства були допущені.

№17

Громадянин Саєнко взяв в оренду земельний пай під вирощення сільськогосподарських культур та мав намір скористатися переважним правом на поновлення договору оренди землі.

Чи повинен орендар вчасно повідомити орендодавця про намір скористатися переважним правом на поновлення договору оренди землі та надати проєкт додаткової угоди?

№18

У 2009 р. ТОВ «Полісся» отримало у постійне користування земельну ділянку сільськогосподарського призначення площею 30 га для вирощування цукрового буряка на території Андріївського району Чернігівської області. У січні 2019 р. рішенням Андріївської районної ради зазначену земельну ділянку було передано у приватну власність ЗАТ «Андріївський цукрозавод» та розпочато процедуру виготовлення й оформлення відповідного державного акта на право власності.

На звернення директора ТОВ «Полісся» щодо неправомірності цих дій–радою було зазначено таке. Відповідно до чинного законодавства ТОВ не може мати земельну ділянку на праві постійного землекористування. Тому було зобов'язано переоформити таке право на право власності або оренди не пізніше 1 січня 2018 р., чого зроблено не було. Враховуючи зазначене, з 1 січня 2018 р. ТОВ не має жодних законних прав на земельну ділянку, а тому така ділянка може бути законно передана іншій особі, що і було зроблено. ТОВ «Полісся» оскаржило рішення ради в судовому порядку.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Якою є компетенція районної ради щодо розпорядження землями

сілськогосподарського призначення?

Чи визнається і захищається право постійного землекористування осіб, які відповідно до чинного законодавства не можуть володіти земельними ділянками на такому правовому титулі?

№19

Громадянин К. віддав в оренду свій земельний пай під вирощування цукрового буряка та мав намір скористатися переважним правом на поновлення договору оренди землі.

Чи повинен орендар вчасно повідомити орендодавця про намір скористатися переважним правом на поновлення договору оренди землі та надати проєкт додаткової угоди?

№20

До Новомосковського районного суду Дніпропетровської області надійшла позовна заява особи 1 до Магдалинівської селищної ради та Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області (треті особи, які заявляють самостійні вимоги: особа 2, особа 3) про скасування права комунальної власності на земельну ділянку та скасування державної реєстрації земельної ділянки. Позивач з урахуванням уточнень у позові посилається на те, що 23 червня 2009 року між ним та Топчинською сільською радою Новомосковського району Дніпропетровської області був укладений договір оренди земельної ділянки площею 0.8487 га (кадастровий номер 1222387000:02:001:0238), розміщеної за адресою 1 терміном на 49 років. Відповідно до договору дарування від 17 листопада 2005 року, позивачеві на праві приватної власності належить земельна ділянка площею 0,25 га (кадастровий номер 1222387000:02:001:0603), призначена для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, яка знаходиться за адресою 1. Право власності зареєстроване в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Відповідно до договору дарування від 17 листопада 2005 року – позивачеві на праві приватної власності належить земельна ділянка площею 0,57 га (кадастровий номер 1222387000:02:001:0604), яка знаходиться за адресою 1. Право власності зареєстроване в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. У 2019 році позивачеві стало відомо про те, що відповідно до Публічної кадастрової карти України на вищезазначені земельні ділянки накладається земельна ділянка площею 0,8487 га, яку позивач орендував в у сільської ради. 18 грудня 2019 року цей договір було достроково розірвано. Але речове право комунальної власності Топчинської

сільської ради Новомосковського району Дніпропетровської області на земельну ділянку залишилося зареєстроване в Державному реєстрі речових прав та Державному земельному кадастрі. Оскільки право на земельні ділянки позивач набув у 2005 році відповідно до договору дарування, то реєстрація права комунальної власності на земельну ділянку за Топчинською сільською радою порушує його право приватної власності. На підставі наведеного позивач звертається до суду та просить скасувати право комунальної власності Топчинської сільської ради Новомосковського району Дніпропетровської області на земельну ділянку площею 0.8487 га (кадастровий номер 1222387000:02:001:0237), розміщену за адресою 1; скасувати державну реєстрацію земельної ділянки площею 0.8487 га (кадастровий номер 1222387000:02:001:0237), розміщеної за адресою 1.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Чи може особа звернутися до суду за захистом?

Чи порушуються права позивача як власника земельної ділянки?

№21

У 2014 році громадянин К. вирішив звернутися до управління Держземагентства для присвоєння кадастрового номера належній йому земельній ділянці з метою подальшого продажу належного йому домоволодіння й дізнався, що громадянин В. зареєстрував у Державному земельному кадастрі право власності на земельну ділянку на своє ім'я з присвоєнням їй кадастрового номера.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Чи може особа звернутися до суду за захистом?

№22

Нікопольська міська рада звернулася до суду з позовними вимогами до особи 2 та просить суд стягнути з особи 1 безпідставно збережені кошти в розмірі 80660,14 грн., стягнути з особи 2 безпідставно збережені кошти в розмірі 80660,14 грн, а також понесені судові витрати на сплату судового збору в розмірі 2419,80 грн. В обґрунтування позовних вимог представник позивача зазначив, що на земельній ділянці з кадастровим номером 12116000:03:042:0012 розміщена будівля автомийки на 2 пости з автостоянкою для легкових автомобілів. Зазначене нерухоме майно належить на праві власності в рівних частках відповідачам на підставі договору купівлі-продажу від 05.04.2013. Зазначене нерухоме майно має адресу 1 (відбулася заміна адреси з адреси 2). Пропорційно до своїх часток відповідачі є користувачами земельної ділянки площею 0,1775 га.,

за адресою 1, кадастровий номер земельної ділянки 1211600000:03:043:0012, на якій розміщено нерухоме майно. Документів, які б підтверджували право користування земельною ділянкою (договір оренди) за адресою 1, та відомості про сплату відсутні. Оскільки земельна ділянка має кадастровий номер, то згідно зі ст. 79 ЗКУ вона є сформованою, код цільового призначення – 1.11.6 (інша комерційна діяльність). За період з 01.06.2018 до 30.04.2021 відповідачами безпідставно збережено кошти на суму 161320,27 грн (по 80660,14 грн). Претензіями від 04.03.2021 № 98/21; 99/21; 100/21 поінформовано відповідачів про необхідність сплатити безпідставно збережені кошти, проте у добровільному порядку зазначену суму сплачено не було. Відповідно до ст. 377 Цивільного кодексу України, ст.120, 79-1 ЗКУ відповідачам, які набули право власності на нерухоме майно, перейшло право користування земельною ділянкою за адресою 1 (попередня адреса: адреса 2) площею 0,1775 га, на якій воно розміщене, без зміни цільового призначення землі в обсязі та умовах, встановлених для попереднього землекористувача. Фактичний користувач земельної ділянки, який без достатньої правової підстави за рахунок власника цієї земельної ділянки зберіг у себе кошти, що мав сплатити за користування нею, зобов'язаний повернути ці кошти власнику земельної ділянки на підставі ч. 1 ст. 1212 Цивільного кодексу України.

Чи може особа звернутися до суду за захистом?

Яке рішення прийме суд?

№23

Фермер О. обробляючи власну земельну ділянку, виявив, що на глибині 1 м на площі 3 га під землею знаходяться морські відкладення (ракушняк). На цьому місці він припинив розорення земель та посів пшениці; і, знявши родючий шар ґрунту, почав виробляти будівельні матеріали (пиляти ракушняк). За півроку прибуток від продажу ракушняка перевищив прибуток від ведення сільського господарства. Голова сільради звернувся до фермера з вимогою припинити видобування ракушняка, оскільки така діяльність не підпадає під ознаки сільськогосподарської. Фермер О. зазначеної вимоги не виконав. У серпні виконком сільської ради прийняв рішення про накладення на фермера О. штраф у за зайняття несільськогосподарськими видами діяльності та про вилучення земельної ділянки із відкладеннями ракушняка. Фермер оскаржив зазначене рішення до суду.

Визначте коло правовідносин.

Чи правомірні дії фермера О.?

Які повноваження органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних правовідносин? Чи відповідає вимогам чинного законодавства рішення виконкому сільської ради?

Яке рішення має прийняти суд?

Вирішіть справу.

№24

До Василівської сільської ради звернулася мешканка села пенсіонерка Д. яка є власницею земельної ділянки площею 7 га, отриманої внаслідок виділення в натурі земельної частки (паю). Вона просила сільську раду прийняти у неї добровільну відмову від права власності на цю земельну ділянку, оскільки самостійно обробляти її не може, а якість ґрунтів настільки низька, що ніхто з підприємців в оренду землю брати не бажає. До того ж, районний відділ субсидій вважав, що Д. від ділянки має прибуток, а тому відмовив у наданні допомоги. Виконком ради задовольнив прохання Д. і прийняв рішення про прийняття її добровільної відмови від права власності та зарахування означеної земельної ділянки до земель запасу сільськогосподарського призначення комунальної власності територіальної громади села.

Дайте правову оцінку діям сторін.

№25

Група жителів селища Новопокровка звернулася до Конституційного Суду України із заявою про визнання неконституційним рішення Новопокровської селищної ради про надання в оренду земельної ділянки для будівництва автозаправної станції. Вони вважають, що будівництво такої автозаправки в центрі селища порушує їх конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, передбачене ст. 50 Конституції України. Конституційний Суд України своєю постановою відмовив у порушенні конституційного провадження, оскільки конституційне звернення не відповідає вимогам, передбаченим п. 4 ч. 2 ст. 42 та ст. 94 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Визначте коло правовідносин.

Який правовий статус Конституційного Суду України у сфері регулювання земельних відносин? Які повноваження Конституційного Суду України у сфері регулювання земельних відносин? Яка юридична сила актів Конституційного Суду України у сфері земельних відносин? Хто має право звертатись із конституційним поданням та конституційним зверненням до Конституційного Суду?

Куди жителям с. Новопокровка необхідно звернутися за захистом своїх прав?

№26

До районної прокуратури звернулася зі скаргою вчителька сільської школи М. і повідомила, що, як і всі вчителі, вона має земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства площею 0,60 га. Від сплати земельного податку вона була звільнена як мати трьох дітей. Рішенням сільської Ради було встановлено, що максимальні розміри земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства особами, які не працюють у сільськогосподарському кооперативі «Поділля», становлять не більше 0,25 га. Надлишки земель протягом трьох місяців мають бути передані до створеного сільською радою резервного фонду земель. Крім того, з метою наповнення сільського бюджету для проведення капітального ремонту школи, цим самим рішенням сільської ради були скасовані всі пільги із плати за землю.

Визначте коло правовідносин.

Які повноваження сільських рад у сфері регулювання земельних відносин? Чи правомірне рішення сільської ради?

Які повноваження прокуратури у сфері регулювання земельних відносин?

Як М. може захистити свої права?

Вирішіть справу.

№27

У зв'язку зі зміною межі міста міська рада прийняла рішення про зменшення розмірів присадибних земельних ділянок, що перебувають у приватній власності громадян, до 0,1 га. Група громадян звернулася до юридичної консультації за роз'ясненням щодо можливості визнання цього рішення незаконним. Громадяни пояснили, що раніше земельні ділянки їм були виділені сільськогосподарським підприємством, до складу якого вони входили. У 2019 р. громадяни приватизували ці присадибні ділянки площею 0,25 га. На їхню думку, зміна межі міста та включення до неї території села, в якому вони раніше проживали, не повинна змінювати режиму використання земель, встановленого генеральним планом села.

Як вирішити цю справу?

№28

У зв'язку з необхідністю проведення реконструкції державного комерційного підприємства «Тканини Карпат» постала потреба в додатковому виділенні земельних ділянок площею 3 га. Міністерство, якому підпорядковане підприємство «Тканини Карпат», прийняло рішення про надання йому в постійне користування 3 га земель для будівництва нової котельні та складських приміщень за рахунок земель запасу. Дізнавшись про зазначене рішення міністерства, природоохоронний прокурор вніс протест, мотивуючи його тим, що зазначені 3 га земель виділені за рахунок земель сільськогосподарського призначення, котрі в першу чергу повинні надаватися для потреб сільськогосподарського виробництва, а не спорудження промислових об'єктів.

Визначте коло правовідносин.

Які повноваження центральних органів державної виконавчої влади у сфері регулювання земельних відносин? Чи правомірне рішення міністерства? Чи обґрунтований протест прокурора?

Вирішіть справу.

№29

Компанія «Сонях» здійснювала вирощування технічних олійних культур на земельній ділянці товарного сільськогосподарського виробництва, що перебувала у власності компанії. Під час перевірки додержання вимог земельного законодавства інспектор із контролю за використанням земель встановив такі факти: вирощування сільськогосподарських культур призводить до поступової деградації земель, воно здійснюється без проведення сівозмін, підтримання сталого рівня врожайності здійснюється за допомогою щорічного завезення на земельну ділянку нового родючого шару ґрунту. Представник компанії «Сонях» зауважив, що в діях компанії немає складу правопорушення.

Проаналізуйте правомірність дій компанії «Сонях».

Які заходи з охорони земель повинні здійснювати власники на землях сільськогосподарського призначення?

Обґрунтуйте подальші дії інспектора.

№30

На фермера В. державним інспектором із охорони навколишнього природного середовища при перевірці додержання норм земельного законодавства було накладено штраф за використання для посіву техногенно забруднених земель, що знаходяться у стані консервації.

Накладення штрафу фермер В. оскаржив до суду, зазначивши, що приватизував земельну ділянку рік тому і за час її використання не забруднював її. Крім того, з моменту приватизації земельної ділянки жодних рішень про консервацію земель не приймалося – це могло мати місце тільки до набуття ним земельної ділянки у власність. Відтак до процесу судом було залучено міську раду, за рішенням якої земельна ділянка була передана у власність фермеру.

Розкрити порядок консервації земель.

Проаналізувати законність дій інспектора, фермера, ради.

Яке рішення у справі має винести суд?

№31

Власники земельних ділянок у м. Дніпро звернулись із заявою до міськради, в якій зазначили, що внаслідок будівництва багатопверхових жилих будинків на суміжній території відбувається погіршення гідрологічного стану ґрунтів: підтоплення земель, відсутність стоку дощової води, сповзання ґрунтів на схилах тощо. Як було виявлено за результатами аналізу проектної документації на будівництво, забудовник не проводив геологічні вишукування стану земель, крім того, на момент початку будівництва земельна ділянка в користування забудовникові надана ще не була. У заяві ставилася вимога про відкликання дозволу на будівництво, зважаючи на те, що останнє порушує вимоги законодавства з охорони земель.

Яке рішення має бути прийнято радою?

Чи є в діях забудовника склад правопорушення?

Які способи захисту прав мешканців можуть бути використані в цьому випадку?

№32

При проведенні планової перевірки державним інспектором із контролю за використанням і охороною земель було складено протокол про порушення громадянином І. норм чинного земельного законодавства. Зокрема, було встановлено, що на земельній ділянці сільськогосподарського призначення (80% якої становлять чорноземи), яка належить йому на праві приватної власності, здійснюється вирощування ріпаку. Крім того, з частини земельної ділянки площею 0,8 га було знято ґрунт, місцеперебування якого встановити не вдалося. З пояснень громадянина І. стало відомо, що дана земельна ділянка зараз перебуває в користуванні у його товариша – громадянина П., однак договору оренди вони не уклали. Тому про все вказане в протоколі

йому нічого не було відомо. На підставі складеного протоколу державний інспектор наклав на громадянина І. стягнення у вигляді штрафу та звернувся до суду з позовом про позбавлення його права власності на земельну ділянку.

Нам відомо, що вирощування ріпаку з часом значно виснажує ґрунтовий шар і може призвести до повного виснаження земельної ділянки та непридатності надалі використовувати її для потреб сільського господарства.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Встановити, які земельні обов'язки не були виконані громадянином І.

Що слід розуміти під ефективним і раціональним використанням земельної ділянки?

Чи правильно було складено протокол державним інспектором із контролю за використанням і охороною земель у частині визначення винної особи?

Яке рішення має бути прийняте судом щодо позбавлення громадянина І. права власності на земельну ділянку?

№33

У 2005 р. за рішенням сесії селищної ради громадянину П. у приватну власність передано земельну ділянку площею 0,17 га для обслуговування жилого будинку і господарських споруд та ведення особистого підсобного господарства. У 2009 р. громадянин П. раптово помер, а його дружина Н. стала спадкоємицею. Звернувшись до селищної ради про видачу їй Державного акта на право власності на земельну ділянку, одержала відмову, мотивовану тим, що такі питання не відносяться до компетенції селищної ради.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Який порядок безоплатної приватизації земельних ділянок передбачено земельним законодавством?

З якого моменту у громадянина виникає право власності на землю?

Назвіть документи, що посвідчують права на землю, та органи, що їх видають.

№34

Громадянин І., власник земельної ділянки для будівництва житлового будинку в м. Дніпро, вирішив побудувати на ній будинок.

Він звернувся до місцевої ради з проханням надати консультацію з приводу порядку отримання необхідної дозвільної документації на будівництво. У відповіді на звернення було зазначено, що місцеві

правила забудови, якими має визначатися порядок отримання дозволу на будівництво, відсутні. Відтак громадянин І. не має права до їх затвердження (що має відбутись у поточному році) зводити нові будівлі.

Таке роз'яснення громадянина І. не задовольнило, і він почав будівництво на власний ризик. На етапі зведення стін нового будинку він був спочатку усно попереджений, а потім оштрафований начальником інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.

Не погодившись із таким розвитком подій, громадянин І. оскаржив дії начальника інспекції до суду і звернувся до Вас із проханням надати консультацію з таких питань: який порядок будівництва житлових будинків садибного типу встановлений законодавством? Чи мав можливість громадянин І. здійснити будівництво за відсутності затверджених місцевих правил забудови?

Визначте коло суспільних правовідносин.

Дайте відповіді на запитання громадянина І.

Яке рішення має винести суд за скаргою?

№35

Міський мешканець Д. звернувся до сільської ради із заявою про надання йому в оренду земельної ділянки для сінокосіння та випасу худоби. При цьому голова сільської ради повідомив Д. про те, що згідно з ЗКУ передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Який порядок укладання договору оренди земельної ділянки із земель державної або комунальної власності?

Яка процедура проведення земельних торгів?

№36

Громадянин І., що постійно проживає в м. Дніпро, успадкував після смерті батька земельну ділянку, виділену покійному в рахунок права на земельну частку (пай) у селі Чумаки Дніпропетровської області. Оформлення спадщини та виготовлення нового державного акта на право власності зайняло чотири роки. Через рік після оформлення права власності державний інспектор із контролю за використанням та охороною земель наклав на громадянина І. адміністративне стягнення за порушення правил використання земель, оскільки з'ясувалося, що земельна ділянка, що за даними державного земельного кадастру значиться як рілля, насправді заросла лісом. Громадянин І. найняв

кількох мешканців с. Чумаки, які вирубали дерева та чагарники, котрими заросла ділянка, а отриману деревину продав. Виявивши цей факт, державний екологічний інспектор оштрафував І. за незаконний вируб лісу. Обласне управління охорони навколишнього природного середовища звернулося до суду з позовом до громадянина І. про відшкодування збитків, заподіяних незаконним вирубом лісу.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Чи законно накладені адміністративні стягнення?

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

№37

На сесії Тернопільської міської ради в грудні 2020 р. було прийнято рішення про запровадження нового порядку продажу земельних ділянок: місцевим бізнесменам надавалася можливість купувати земельні ділянки, на яких знаходяться об'єкти нерухомості, зі здійсненням виплат у такому порядку. У випадку, якщо вартість земельної ділянки складає від 100 до 500 тис. гривень, підприємець вносить цю суму до місцевого бюджету рівними частинами протягом шести місяців, а якщо вартість земельної ділянки перевищує 500 тис. грн, то гроші можна повертати протягом усього року із виплатою першого внеску у розмірі 20 % від вартості земельної ділянки та залишку – рівними частинами протягом пів року або року. Зі скаргою на таке рішення, через його невідповідність Конституції України та земельному законодавству, до міської ради звернулася група підприємців, які мали намір придбати земельні ділянки вартістю до 100 тис. грн, а також претенденти на вільні земельні ділянки, які мали на меті використовувати їх у підприємницькій діяльності. Вони вважали, що зазначеним рішенням порушуються їхні земельні права та інтереси, а також конкурсний порядок набуття прав на землю, а рада перевищила свої повноваження. У відповіді на таке звернення міська рада зазначила, що в умовах економічної кризи у листопаді поточного року не вдалося провести земельний аукціон у зв'язку з відсутністю заявок потенційних покупців. На земельний аукціон пропонувалися земельні ділянки, призначені для обслуговування торговельних та адміністративних приміщень, речового ринку, будівництва житлових будинків, де вартість кв. м землі становить від 61 до 521 грн, а загальна сума доходів від їх реалізації до місцевого бюджету дорівнює 4 млн грн. Запроваджені заходи є засобом стимулювання бізнесменів щодо купівлі ними земельних ділянок під об'єктами нерухомості, розвитку їх підприємницької діяльності. Група підприємців звернулася за

роз'ясненнями до міського управління земельних ресурсів.

Окреслити коло суспільних відносин, що склались.

Які органи здійснюють розпорядження землями комунальної власності?

Чи базується на вимогах чинного законодавства прийняте міською радою рішення?

Які повноваження у вирішенні цієї справи належать органам Держкомзему України?

Вирішити справу.

№38

Іванов купив собі будинок за містом, який зніс, і на його місці побудував новий будинок, який був у три рази більший. Іванов не встиг оформити право власності на земельну ділянку до побудови нового будинку.

Чи зможе він набути право власності на будівлю та земельну ділянку зараз?

№39

Громадянин О. орендував велику ділянку землі для побудови торговельно-розважального комплексу «Сонечко». Разом з комплексом на території було побудовано декілька житлових будинків та великих пам'ятників. Договір оренди землі було укладено на 10 років. По закінченню цього строку власник будівель збанкрутився і зник.

Яка подальша доля будівель?

№40

Громадянин Савченко у гостях у громадянина Петрова копав яму для басейну та знайшов скарб.

Чи має право Петров на частку від скарбу?

№41

Гілки дерева громадянина І. звисали через паркан до громадянина П. донька громадянина П. зібрала усі груші які осипались на їх земельну ділянку. Це побачив громадянин І. Він розлютився та звернувся до суду із заявою про компенсацію грошей, які він міг би отримати за продаж груш.

Як вирішити ситуацію?

№42

Пенсіонер В. звернувся із заявою до сільської ради з проханням вжити заходів до сусіднього землевласника А., який на межі їх земельних ділянок посадив фруктові дерева, що перешкоджають проникненню сонячних променів та стримують ріст сільськогосподарських рослин на земельній ділянці, що перебуває у приватній власності пенсіонера.

Як вирішити спір?

№43

Між господарями двох сусідніх земельних ділянок виник спір, відповідно до плодівих дерев слив і груш, які росли на межі. Громадянин І. не дозволяв збирати врожай громадянину В., мотивуючи це тим що він власноручно саджав ці дерева на межі. Відповідно до цього громадянин М. звернувся до сільської ради з проханням вирішити спір.

Чи має він право на збір врожаю з дерев, що ростуть на межі?

№44

У зв'язку з неправильним застосуванням гербіцидів на полях фермерського господарства загинуло 60 диких гусей та 30 диких качок. При проведенні експертизи було встановлено, що гибель птахів трапилась в результаті потрапляння гербіцидів, яким було проведено обробку полів.

Які порушення законодавства були здійсненні? Яка передбачена відповідальність за завдану шкоду?

№45

Громадянин В. запропонував обміняти земельну ділянку на квартиру громадянину І. із доплатою, але в укладені договору їм було відмовлено нотаріусом. Вони вирішили звернутись за роз'ясненнями до районного відділу земельних ресурсів.

На які земельні ділянки розповсюджується заборона щодо їх відчуження? Які наслідки укладення угод із порушенням цієї заборони? Дайте повну відповідь громадянам.

№46

Приватній фірмі «Світоч» за результатами аукціону була надана земельна ділянка під будівництво торговельного комплексу на умовах оренди на період будівництва. Орендар за договором суборенди передав частину земельної ділянки у користування фірмі «Колос» для розташування тимчасового складу для зберігання товару.

Уповноважений орган звернувся до суду з вимогою про розірвання договору оренди й вилученні земельної ділянки у зв'язку з її нецільовим використанням.

Як вирішити справу?

№47

Громадянин В. раптово помер, а його дружина С. стала спадкоємицею. Звернувшись до міської ради про видачу їй Державного акта на право власності на земельну ділянку, одержала відмову, мотивовану тим, що такі питання не відносяться до компетенції міської ради.

З якого моменту у громадянина виникає право власності на землю?

Які документи, що посвідчують права на землю, та органи, що їх видають?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття земельного права.
2. Предмет земельного права.
3. Методи регулювання земельно-правових відносин.
4. Принципи земельного права.
5. Об'єкт земельних правовідносин.
6. Суб'єкт земельних правовідносин.
7. Система земельного права, його співвідношення з іншими галузями права.
8. Поняття та особливості джерел земельного права.
9. Класифікація джерел земельного права.
10. Конституційні засади права власності на землю.
11. Поняття та зміст права власності на землю.
12. Об'єкти та суб'єкти права власності на землю.
13. Форми права власності на землю.
14. Підстави виникнення та припинення права власності.
15. Обмеження права власності на землю.
16. Поняття і зміст права землекористування.
17. Види права землекористування.
18. Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета і завдання.
19. Загальні засади та особливості охорони земель.
20. Склад земель.

21. Категорії земель.
22. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок.
23. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.
24. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами.
25. Підстави набуття права на землю із земель державної та комунальної власності.
26. Порядок передачі земельних ділянок в оренду.
27. Виникнення права на земельну ділянку.
28. Оформлення речових прав на земельну ділянку.
29. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць.
30. Планування використання земель.
31. Землеустрій.
32. Контроль за використанням та охороною земель.
33. Моніторинг земель.
34. Державний земельний кадастр.
35. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.
36. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
37. Недійсність угод щодо земельних ділянок.
38. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача. **Самостійна робота над навчальною дисципліною може включати:**

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовку до семінарських та практичних занять;
- систематизацію вивченого матеріалу перед заліком чи іспитом;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- переклад іноземних джерел окресленої тематики;

- підготовку та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо. Методичне забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти повинне передбачати засоби самоконтролю (тести, пакети завдань, питання та завдання для самоконтролю).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота передбачає виконання творчих та індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- дослідження практичних ситуацій;
- підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження з подальшою презентацією;
- написання есе;
- складання і розв'язування завдань;
- складання анотації до опрацьованої додаткової літератури;
- розробка і розв'язування тестових завдань;
- розробка планів і конспектів занять;
- складання анотації до прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи;
- пошук у комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем;
- складання анотацій до відеофільмів;
- збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми.

ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

В університеті встановлюється єдина максимальна сума балів за всі види робіт із навчальної дисципліни – **100 балів**.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у межах аудиторної роботи – **30 балів**, самостійної та індивідуальної роботи – **30 балів**;

40 балів – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

За **аудиторну роботу** здобувач вищої освіти отримує бали після вивчення окремих блоків тем навчальної дисципліни. За кожен блок тем здобувач може отримати максимум **10 балів**. Навчальна дисципліна «Земельне право» складається з трьох блоків тем, а саме:

І блок – тема 1, тема 2, тема 3;

II блок – тема 4, тема 5;

III блок – тема 6, тема 7.

Оцінювання відповіді здобувача вищої освіти на занятті відбувається за такими критеріями:

Відмінно (4-5 балів) – питання, винесені на розгляд, **засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані** необхідні практичні навички та вміння; **усі** навчальні завдання, передбачені планом заняття, **виконані** в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується **на глибокому знанні** чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики;

Задовільно (2-3 бали) – питання, винесені на розгляд, **у цілому засвоєні**; практичні навички та вміння мають **поверхневий характер**, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, **виконані, деякі** види завдань виконані **з помилками**.

Незадовільно (0-1 бал) – здобувач вищої освіти **не готовий до заняття, не знає** більшої частини програмного матеріалу, **з труднощами виконує** завдання, невпевнено відтворює терміни й поняття, що розглядалися під час заняття, **допускає змістовні помилки, не володіє** відповідними вміннями й навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.

За **самостійну та індивідуальну роботу** здобувач вищої освіти отримує бали після виконання таких видів завдань, що оцінюються відповідно до їхньої складності:

- написання та публікація статті у фаховому виданні – **30 балів**;
- написання та публікація тез доповідей на конференції міжнародного, всеукраїнського чи регіонального рівня – **15 балів**;
- підготовка не більше 3-х мультимедійних презентацій із обраних тем, де одна презентація оцінюється максимум – у **5 балів**;
- підготовка не більше 3-х тестових завдань із обраних тем, де один комплект тестових завдань оцінюється максимум – у **5 балів**;
- підготовка не більше 3-х практичних завдань із обраних тем, де одне практичне завдання оцінюється максимум – у **5 балів**.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS	Пояснення
90–100	Відмінно	А	Теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі (повна здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів; знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм земельного права); сформовані необхідні практичні навички (повна здатність до критичного та системного аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності, – розуміння суті реформування земельного права, відображення проблем галузі в наукових публікаціях)
83–89	Добре	В	Теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі (здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів в достатньому обсязі ; знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм земельного права); в основному сформовані необхідні практичні навички (здатність до критичного та системного аналізу, розуміння суті земельного права, відображення—проблем галузі в наукових публікаціях в достатньому обсязі)
75–82		С	Теоретичний зміст курсу переважно засвоєний (здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів на належному для правника рівні ; знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм земельного права); в основному сформовані практичні навички (здатність до критичного та системного аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності, – розуміння суті земельного права, відображення проблем галузі в наукових публікаціях на належному рівні)

68–74	Задовільно	D	Теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не мають істотного характеру (неповна здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів на належному для правника рівні ; знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм земельного права); в основному сформовані практичні навички (неповна здатність до критичного та системного аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності – відображення проблем галузі в наукових публікаціях на належному рівні)
60–67		E	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково (часткова здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів; не сформовані деякі практичні навички (часткова здатність до аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності – при кваліфікації правопорушень у сфері земельного права, відмежування їх від інших правопорушень, відображення проблем галузі в наукових публікаціях)
35–59	Незадовільно	FX	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково з істотними прогалинами (нездатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин земельного права, а також змісту його правових інститутів; не сформовані необхідні практичні навички (нездатність до аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності, відображення проблем галузі в наукових публікаціях)
1–34		F	Теоретичний зміст курсу не засвоєний (повна нездатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин трудового права, а також змісту його правових інститутів); не сформовані необхідні практичні навички (повна нездатність до аналізу земельно-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності, відображення проблем галузі в наукових публікаціях)

Для навчальної дисципліни «Земельне право» засобами діагностики знань (успішності навчання) є:

- 1) усні опитування на семінарських заняттях;
- 2) практичні завдання;
- 3) тестові завдання;
- 4) результати участі в наукових форумах різного рівня;
- 5) рівень журналів, у яких опубліковано статті.

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

З навчальної дисципліни «Земельне право» передбачено:

для денної форми навчання – залік;

для заочної форми навчання – залік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативні акти:

1. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. —1996. № 30. Ст. 141.

закони:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 (із змінами та доповненнями) № 2768-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 46. Ст. 2038.

2. Кодекс України про надра від 27.07.1994 за № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. – 1994. № 36. Ст. 340.

3. Водний кодекс України від 6.06.1995 № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 214.

4. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99.

5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 41. Ст. 546.

6. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 № 1864-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 502.

7. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки (з додатками 1-8): Закон України від 21.09.2000 № 1989-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 47. Ст. 405.

8. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

9. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 229.

10. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 № 899-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 314.

11. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 № 742-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 23. Ст. 1014.

12. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 29. Ст. 1430.

13. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV. *Офіційний вісник України*. 2000. № 6. Ст. 2000.

14. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 29. Ст. 1431.

підзаконні акти (укази, постанови та нормативно-правові акти центральних органів влади):

1. Про затвердження порядку користування землями водного фонду: постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 № 502. *Зібрання постанов Уряду України*. 1996. № 11. Ст. 326.

2. Порядок погодження і видачі дозволів на спеціальне водокористування: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321. *Офіційний вісник України*. 2002. № 12. Ст. 590.

3. Порядок видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 № 557. *Офіційний вісник України*. 2005. № 28. Ст. 1631.

4. Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 № 733. *Офіційний вісник України*. 2007. № 37. Ст. 1483.

5. Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761. *Офіційний вісник України*. 2007. № 39. Ст. 1550.

6. Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 № 303. *Офіційний вісник України*. 2007. № 16. Ст. 589.

постанови, інші рішення, роз'яснення судів (Конституційного, Верховного тощо):

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу

України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005. *Офіційний вісник України*. 2005. № 39. Ст. 2490.

Підручники:

1. Земельне право України : підруч. для студ. юрид. спец. навч. закл. / Семчик В. І., Кулинич П. Ф., Шульга М. В. - Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 600 с.
2. Земельне право України : підруч. / Одеська національна юридична академія; ред. : О. О. Погрібний, І. І. Каракаш ; рец. : А. Г. Бобкова, В. В. Носік, М. В. Шульга. - 2-е вид., перероб. та доп. Київ: Істина, 2009. 600 с.
3. Земельне право України: підруч. / Шульга М. В. (кер. авт. кол.), Анісімова Г. В., Багай Н. О., Гетьман А. П. та ін.; за ред. М. В. Шульги. – Київ: Юрінком Інтер, 2004. 368 с.
4. Мірошніченко А. М. Земельне право України : підруч. Київ: : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. 712 с.
5. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посібник. Харків : Ніка Нова ; ХНУВС, 2015. 288 с.
6. Земельне право: підруч. / Шульга М. В., Багай Н. О., Гордєєв В. І. та ін. ; за ред. М. В. Шульги. Харків : Право, 2013. С. 29-36.
7. Земельне право : підруч. / Шульги В.М. - 3-тє вид., доп. і перероб. - Харків : Юрайт, 2023. - 592 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бєвзенко В. М. Адміністративно-земельне право України : навч. посібник. Київ : Алерта, 2015. 180 с.
2. Земельний кодекс України: наук.-практ. коментар. Вид. 6-е, доп. Харків: ТОВ «Одіссей», 2009. 624 с.
3. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України : наук.-навч. посібник // За ред. докт. юрид. наук, проф. Н. І. Титової. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
4. Мачуська І. Б. Земельне право: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2007. 280 с.
5. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / Кол. авт. : Бондар Л. О., Гетьман А. П., Гончаренко В. Г. та ін. ; за заг. ред. В. В. Медведчука. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 656 с.

6. Федорченко М., Янов О. Земельне право України: посібник для практиків у двох томах. Т. 1. Земельні відносини в населених пунктах / За заг. ред. М. Федорченка. Київ, 2006. 380 с.

7. Фінашко В. Земельне право України: теорія і практика. 2013. № 10. С. 33-39.

Монографії та наукові видання:

1. Балюк Г. І. Проблеми соціальної ефективності діяльності прокуратури по нагляду за додержанням і застосуванням земельного законодавства. *Земельне право України*. 2006. № 6. С. 49-56.

2. Барабаш Р. Консолідація земель як правовий інститут *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 3. С. 163-165.

3. Бахуринська М. М. Концесія як перспективна правова форма землекористування // *Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. Вип. 31. С. 380-388.

4. Бусуйок Т. Поняття державного земельного кадастру. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 11. С. 78-80.

5. Ільків Н. В. Оренда земель сільськогосподарського призначення в Україні: теоретичні й практичні аспекти : монографія / Ільків Н. В. ; ред. Н. І. Титова ; рец.: М. В. Шульга, Я. З. Гаєцька-Колотило. – Львів : ЛьвДУВС, 2008. 296 с.

6. Іванова Є. О. Правові підстави використання земель житлової і громадської забудови у містах. *Земельне право України*. 2006. № 4. С. 18-27.

7. Коваленко Т. О. Юридична аналогія в земельному праві України: поняття та підстави застосування. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 7. С. 47-55.

8. Коваленко Т. Систематизація як засіб підвищення ефективності правового регулювання земельних відносин в Україні. *Юридична Україна*.-2011. № 3. С. 75-80.

9. Кулинич П. Ф. Об'єкти правової охорони земель сільськогосподарського призначення: теоретичний аспект *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2007. № 12 . С. 51-61.

10. Кулинич П. Ф. Право добросусідства за земельним законодавством України *Земельне право*. 2006. № 1. С. 25-33.

11. Лейба Л. В. Земельні спори та порядок їх вирішення: монографія. Харків: Право, 2007. 160 с.

12. Носік В. В. Правові питання державної землепорядної експертизи *Право України*. 2003. № 1. С. 63-67.

13. Носік В. Перехід прав на земельні ділянки державної та комунальної власності під об'єктами незавершеного будівництва приватної власності *#Право України*. 2011. № 5. С. 113-122.

14. Право власності на землю. Захист права власності / Горбунова Л. М., Богачов С. В., Іванчук І. Ф., Кубар Н. А. ; Міністерст-во юстиції України. Київ: {ТОВ «Поліграф-Експрес»}, 2006. 60 с.

15. Комарницький В. М. Теоретико-методологічні засади права спеціального природокористування : монографія; рец. : В. І. Семчик, М. І. Єрофеев ; Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Луганськ : Р+ВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 184 с.

16. Лебедева Т. М. Правовий режим земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства: проблеми та шляхи вирішення : монографія; ред. М. В. Шульга ; рец. : Г. І. Балюк, В. Ю. Уркевич ; Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Харків : Видавництво "ФІНН", 2009. 192 с.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : www.rada.gov.ua.
2. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL : www.mvs.gov.ua.
3. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua.

Навчальне видання

**Межевська Лілія Володимирівна
Карпенко Роман Валерійович**

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

для студентів денної та заочної
форм навчання

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 07.02.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 5,83. Обл.-вид. арк. 3,02. Тираж – 50 прим. Зам. № 08/23-нп

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018